ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ:

Φωνή εργήορσης ο λογοτέχνης

Συνέντευξη στο Γιώργο Β. Γεωργίου

Ο Κυριακος Παπαδόπουλος ασχολείται με την συγγραφική δραστηριότητα από μικρός. Μερικά από τα ποιήματά του εκδοθήκανε κατά καιρούς σε τοπικές εφημερίδες και περιοδικά. Σαν φοιτητής στην Πράγα ήταν μέλος της συντακτικής επιτροπής των Κυπρίων φοιτητών, οι οποίοι είχαν την δική τους εφημερίδα, όπου κι εκεί παρουσιάστηκαν μερικά από τα ποιήματα και πεζογραφήματά του. Στην συνέχειο, μετά το 1976 όταν επέστρεψε στην Κύπρο, ανέπτυξε μια σημαντική δραστηριότητα στην συγγραφή ποιημάτων και μυθιστορημάτων, τα οποία όμως για διάφορους λόγους δεν δημοσίευε. Ο εκδοτικός οίκος ΚΥΠΡΟΕΠΕΙΑ εξέδωσε το 2000 το πρώτο του βιβλίο με τίτλο «Από φτερά κι από φως», το οποία κυκλοφόρησε και στην Ελλάδα. Τώρα ο ίδιος εκδοτικός οίκος ετοιμάζεται να εκδώσει ακόμη δυο βιβλία του. Το πρώτο είναι μυθιστόρημα που περιγράφει την ζωή των στρατιωτών κατά την διάρκεια των πρώτων χρόνων της δημιουργια του κυπριακού στρατού και ονομάζεται «Για την πατρίδα και τον έρωτα». Το δεύτερο, η «Οινολογία για όλους» παρουσιάζει την τεχνολογία παραγωγής κρασιού (αφού ο συγγραφέας είναι οινολόγος). Προς έκδοση υπάρχουν πάρα πολλά ακόμα βιβλία του συγγραφέα, που δεν εξέδωσε όλα αυτά τα χρόνια για διάφορους λόγους. Θα μιλήσουμε για τη δουλειά του, αλλά και τη λογοτεχνία γενικά, για την ευθύνη του λογοτέχνη στην κοινωνία.

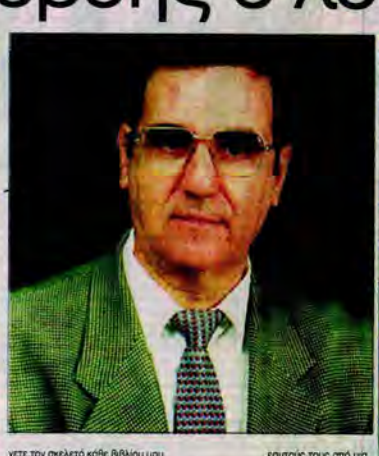

Ενω ασχολείστε με τη λογοτεχνία εδώ και πολλά χρόνια, αργήσατε να οδηγήσετε τη δουλειά σας στο τυπογραφείο. Γιατί;

Υπάρχουν δυο τροποι για να εκδωσει κάποιος συγγραφέας ενα βιβλίο. Ο πρωτος ειναι μεσω ενος εκδοτικου οικου κι ο δευτερος ειναι να το εκδωσει μονος του. Οι εκδοτικοί οικοι παλιά, πριν ακόμη δηλαδη μπουν στα επαννέμλια οι ηλεκτρονικοι υπολογιστες και τα μοντερνα τυπογραφεία, ηταν πολυ λιγοι, ετσι ηταν επιλεκτικοι στις εκδοσεις τους, δεν ηθελαν ουτε να ακουσουν για κάποιον νεαρό κι άγνωστο Κυπριο συγγραφεα. Απο την άλλη παρακολουθουσα τους Κυπριους λογοτεχνες να συμπεριφερονται στην ζητιανιά κι αυτό με εκανε να νιώθω μια κάποια απαστροφη ο,τι τον τροπο συμπεριφορας. Επειδη τα εξοδα για την εκδοση ενος βιβλιου ειναι ασκετα μεναλα, ενω το μερικο του συγγραφεα ειναι πολυ μικρο από τις πενιχρες πωλησεις, ο νόμιζε πολλους απ' αυτους να υπάκουουν από μέσα τους κακες και φτηνες εκδοσεις και να πουλουν το βιβλίο τους απο πορτα σε πορτα. Αυτό κυριολεκτικα με εἰχε απωθησει απο το να σκεφτομαι σοιαδηποτε εκδοση των βιβλίων μου που αργοτερα πια να σταβιβαστουν στα συρτάρια. Δεν θελω να κατηγορησω κανενα συγγραφεα που αυτοεκδιδεται, ουτε θελω να υποστηριξω ότι αυτή η μεθοδος ειναι προσιτη. Αντιθετα, ειναι γνωστα στι πολλοι μεγαλοι συγγραφεις ξεκινησαν με αυτο τον τροπο. Απλά ηταν θεμα διαυγασεως, νατι το να προωθεί κάποιος το βιβλιο του πουλωντας απο πορτα σε πορτα, ειναι μια δραστηριοτητα που δεν ειναι θεματι για τον καθενα.

Εδω, επιτρεψτε μου να ευχαριστησω τον εκδοτικό οίκο «ΚΥΠΡΟΕΠΕΙΑ», ο οποιος εχει εκδωσει το πρωτο μου βιβλιο, η ΚΥΠΡΟΕΠΕΙΑ καταβαλλει μια αξιοπαινη προσπαθεια να δημοσιογρεψει εργο μεσα σε αντιξοες συνθηκες, δημιουργεί τις απαραιτητες βασεις για ενδυναμωση και επεκταση των δραστηριοτητων της, και βλεπω ότι υπαρχουν ευνοικες συνθηκες συνεργασιας της συνεργασιας μας.

Αν δημοσιεύετε από νωρίς τη δουλειά σας νομίζετε πως θα αλλάξει ο τρόπος με τον οποίο γράφετε, μέσα από την αναπροσοδόκηση με τους αναγνώστες;

Σιγουρα πολλα πραγματα θα αλλαζαν. Η κατικη πολλες φορες, τοσο στην Κυπρο, οσο κι αλλου, μπορει να ειναι καλοβουλη αλλά και κακοβουλη. Ομως, οπως κι αν ειναι, δεν πρεπει κανενας να την αγνοει. Εξαλλου ο μεγαλυτερος κριτης εχει παντα ο αναγνωστης, αὐχετα αν το τελευταιο χρονια εχει πεσει στα πλοκαμια της υποκουλτουρας και της αδιαφοριας που εντεχνα του προσφερεται. Ανεξαρτητα ομως με αυτό το μεγαλο θεμα, πιστευω ότι ο τροπος αντίδρασης και αποδοχης των εργων από το κοινό, θα ειχε κα κάποια απόδοση στο συγγραφικό μου εργο. Οχι βεβαια με την κακη εννοια, δηλαδη ουδεποτε θα παρασυρομουν να γραφω εμπορικα ειδη για χαρη της πλατιάς καταναλωσης και για χαρη του οικονομικου κερδους. Οσοι κάνουν τέτοια δουλεια βλαπτουν οχι μόνο τον εαυτό τους, αλλά βλαπτουν και την ιδια την κοινωνια, γιατι αυτό επιδρα αρνητικα και καταστροφικά με αποτελεσμα ολοκληρη η κοινωνια να οδηγειται στα βαλτονερα της υποκουλτουρας και της διανοητικης υπατογης.

Εξαλλου σαν ανθρωπος που εχει βαθιά ριζωμενα μεσα του τα αισθηματα της πανανθρωπινης ειρηνης της ισοτητας και του δικαιου, θα δεχόμουν επηρεασιμους μόνο προς τη βελτιωση αυτων των ιδανικων, ποτε προς την καταστροφη τους.

Σκέφτεστε τους αναγνώστες όταν γράφετε; Η είστε απο τους συγγραφεις που γράφουν αρχικά για τον εαυτό τους και από εκεί και πέρα αναλαμβάνει ο αναγνώστης;

Την στιγμη που γραφω ζω μαζι με τους ηρωες του εργου και σκεφτομαι μόνο για τα προβλήματα τους. Η συγγραφη ενος βιβλιου απαιτει να ζεις μια δευτερη, παραλληλη ζωη, κι σαο περισσοτερο αφοριωνεσαι με τους ηρωες του, τοσο πιο αυθεντικος γινεσαι. Η συνδεση με τους αναγνωστες γινεται αυτομάτα, χωρις σκεψη, σαν κι ενα περιβαλλον αποδεχτό, ετσι που τοσα οι ηρωες σαο κι οι αναγνωστες να γινθουν απ ενοικιον ενει φυσιολογικα. Δεν θελω να βαζω φραγμους μετάξυ των ηρωων και των αναγνωστων, αντιθετα προσπαθω ετσι που, οσα φουτουριστικά η οχι ενια τα εργα να ειναι ταυτοχρονο δικεια για τους αναγνωστες. Εξαλλων λεγω οτι δεν ειμαι ενας απ' αυτους, ο οποιος θα ερθει σε κοπτη σπιγμη, μετα το τελος της συγγραφης, να διαβασει και να ξαναδιαβασει το εργο, για να πιστοποιησει κατα ποσο τα γεγονοτα κινουνται φυσιολογικα σε ενα αποδεκτό περιβαλλον.

Ειναι μεγαλη επιτυχια για ενα συγγραφεα να κανει τον αναγνωστη να νιωθει απ ταυτιζεται με τον ηρωα του βιβλιου η να βριακει σημεια ταυτισης. Ακόμη ειναι μεγαλυτερη επιτυχια στον τον κανει να μπαινει μεσα στο βιβλιο και να ζει την ιδιά την περιπετεια. Αυτά τα σημαδια προσπαθω να τα συμπεριλαμβανω απαραιτητα εγοντας πιστωση μου την ψυχολογία του αναγνωστη. Ομως θα ηθελα να προσθεσω ότι κατά την αποψη μου, κανενα βιβλιο δεν μπορει να θεωρηθει ολοκληρωμενο, αν δεν καταφερει να δωσει στον αναγνωστη κάποια μηνύματα. Κι ακριβως, εδω ειναι ισως η μεγαλυτερη προγραμματισμενη τακτικη που χρησιμοποιω, σε σχεση με τους αναγνωστες.

Πώς πιάθετε το μυθιστορματικό σας κόσμο; Παρατηρείτε τους ανθρώπους γύρω σας; Μεταφέρετε ιδέες και σας βιώματα;

Καθεμιερικά συμβαινουν στον κόσμο εκατομμυρια γεγονότα, τα οποία αλλα καταγραφονται σε εφημερίδες, σε περιοδικά κι άλλα περνάνε απαρατήρητα. Μπορει να βρει κάποιος ενδιαφέρουσες αστυνομικές καταγραφες, αναφορες κι άλλες αφηγήσεις. Τίποτε όμως από όλα αυτά δεν μπορει να αποτελεί μυθιστόρημα. Γιατι ενα πραγματικο μυθιστόρημα πρεπει να περιέχει και την ψυχη του ιδιου του συγγραφεά. Μυθιστόρημα χωρις ψυχή παυει να ειναι μυθιστόρημα, γινεται μια απλή καταγραφη γεγονότων. Πιστευω ότι σε κάθε μου βιβλίο υπαρχει ενα μέρος από την ψυχή μου, οι ηρωες επαναλαμβάνουν κάποια δικά μου βιώματα, συμπληρωνεμα με παρατηρήσεις που προερχονται από την συμπεριφορα των ανθρώπων που ζουν μαζί μου στην ίδια εποχή. Για να περιγράψω με λίγα λόγια τον μυθοστορηματικό μου κόσμο θα ελεγα τα ακόλουθα. Πάντα καμποσα προσωπικα βιώματα, βάλτε σ' αυτά την ψυχολογία και τις ανησυχιες του σημερινου ανθρωπου. Βάλτε και κάμποση φαντασία και περιπέτεια και θα έχετε τον σκελετό κάθε βιβλίου μου.

Είναι ευθύνη, νομίζετε, να είναι κανείς λογοτέχνης;

Καταλαβαίνω την ερωτηση σας σαν ευθυνη απέναντι στον συναθρωπο και την κοινωνια σαν συνολο. Σε αλλες εποχές θα σας απαντουσα ανεπιφυλακτα «ναι». Ομως ειναι τοσο κιωκοτραγικο να μιλα σημερα κάποιος για ευθύνη που πραγματικά αναρωτιεμαι κατά ποσο απομενουν κάποια περιθωρια για να επανακτησει η λέξη τη σημασια της. Η ανευθυνοτητα έχει επικρατήσει τοσο πολύ στην παγκοσμια και τοπική καινωνία που δεν συγκινεί πια κανένα. Κι ομως θα έλεγα ότι παρ' όλα αυτά είμαι έτοιμος να αποδεχτώ την ευθύνη του συγγραφέα. Μια ευθυνη ενάντια στην παγκοσμια ανευθυνοτητα. Ομως αυτά ειναι μεγαλα λογια από ενα άγνωστο συγγραφέα που προερχεται από ένα μικρό τοπια, οπως ειναι η Κυπρος. Ο λογοτέχνης στον εκδίδει κάποιο εργο του εχει τη δυνατότητα να επηρασει ενα αριθμο ανθρωπων. Από αυτό το γεγονος ξεκινα η ευθυνη, η οποια μεγαλωνει, οσο μεγαλωνει ο πληθυσμος των ανθρωπων που μπορεί να επηρεασει. Έτσι, όσο κι αν τα μεσα μαζικης επικοινωνίας, ειδικά η ποιητική τηλεόραση, οσο κι αν η πανκοσμια ολιγαρχία, αποκομίζουν τον ανθρωπο, όσο κι αν δεσμεύουν μυαλά και σκέψεις, παντα θα υπάρχει χωρος γι αυτούς που θέλουν να αγωνίζονται, πάντα θα υπάρχουν ανθρωποι υπευθυνοι που θα καλούν τους υπολοιπους να κλείσουν τ' αυτα τους στις φωνες των Σειρήνων. Έτσι, ναι! Πιστεύω ότι παρ' όλες τις αντίξοες συνθήκες, ο λογοτέχνης όχι μόνο έχει ευθύνη γι αυτό που κάνει, αλλά πρέπει να σηκωσει με κάθε σοβαρότητα το βάρος αυτής της ευθύνης.

Υπάρχει πεδίο στην Κύπρο για λογοτεχνική παραγωγή με την έννοια ότι δεν υπάρχουν πολλοί εκδοτικοί οίκοι, δεν υπάρχει τόση πολλή αναγνωσιμότητα, είναι μικρός χώρος κ.λ.π.

Είναι σωστά όλα αυτά που αναφερετε. Για να αντιμετωπισθεί η χαμηλη αναγνωσιμότητα χρειάζεται μια συντονισμένη προσπάθεια με το κράτος να παίζει σημαντικό ρόλο, αφού αφορά την διασφάλιση μιας ολοκληρου πληθυσμού, αφορά την δημιουργία ενός μακρόπνοου και μακροπρόθεσμου προγράμματος, με το οποίο θα καλλιεργηθεί στον Κυπριο η αγάπη προς το ποιοτικό βιβλίο. Ακόμη θα μπορουσα να προσθέσω μερικά επίσης σημαντικά προβλήματα που κάνουν δύσκολη την λογοτεχνική παραγωγή. Είναι, η ατελης διάρθρωση των εκδοτικών οίκων, οι αδυναμίες τους στην προώθηση του βιβλίου και τα πενιχρά οικονομικά μέσα που διαθέτουν. Αλλά το πιο μεγάλο πρόβλημα που υπάρχει είναι η έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους Κυπριους λογοτέχνες. Τόσο εδώ, όσο και στην Ελλάδα προτιμούν τους δοκιμασμένους και γνωστους λογοτέχνες, πολλές φορές προτιμούν ξένους ή μεταφράσεις κλασικων συγγραφέων, κι όλα αυτά για οικονομικούς λόγους. Ειδικά στην Ελλάδα, μάλιο εκ πείρας, θα πρέπει κάποιος να έχει κάποιο δυνατό μέσο για να εκδοθεί το βιβλίο του από τους γνωστους εκδοτικούς οίκους.

Όλα αυτά αποδέχομαι και συνεχίζουν στο βαρύνουν πολλούς ταλαντούχους Κυπριους να ασχοληθούν με την συγγραφή βιβλίων, στερώντας έτσι τους εαυτούς τους από μια συντναρακτική εμπειρία, αλλά και τον τοπο μας από την προσφορά τους που πιθανόν να ήταν μοναδική. Πιστεύω όμως ότι αυτή η κατάσταση μπορεί να καταπολεμηθεί, ότι με την βοήθεια ανθρώπων του πνεύματος μπορεί να προωθηθουν μέτρα μέσα από την βουλή κι αλλου, έτσι που το κράτος να βοηθήσει ένα μπράστα στην αντιμετωπιση της υποκουλτουρας και στην προώθηση του ποιοτικού βιβλίου. Είναι απαραδεκτο να αγνοείται η προσπάθεια που καταβάλλουν οι εκδοτικοί οίκοι χωρίς το κράτος να έρχεται αρωγός, είναι απαράδεκτο να κατακλύζεται ο τόπος μας από βιβλία και περιοδικά που υποβιβάζουν την πνευματική υπόσταση του ατόμου, να επιτρέπονται τηλεοπτικες μες χιλιόδες σαχλά επεισόδια, να μπαίνει στο σπίτι του καθενός μας «ο μεγάλος αδερφός» χωρίς αιδώ και δίχως πνεύμα.

Είμαι σίγουρος ότι στην Κύπρο μπορεί να επιτύχουν εκείνοι οι εκδοτικοί οίκοι οι οποίοι θα συνεργαστουν με καλούς Κυπριους συγγραφείς και οι οποίοι όμως δεν θα αρκεστουν με το κυπριακό αναγνωστικό κοινο. Οπως η Κυπρος κατακλύζεται από βιβλία ελληνικών εκδοτικών οικων, πρέπει απαραιτητα κι οι δικές μας εκδόσεις να κυκλοφορήσουν στην Ελλάδα. Μόνο έτσι θα μπορέσουν τόσο οι εκδοτικοι οικοι, όσο κι οι συγγραφείς να δημιουργήσουν προϋποθέσεις για τη συνέχιση της δουλειάς τους.

Προτιμάτε την ποίηση ή τον πεζό λόγο;

Ξεκίνησα με την ποίηση. Στην πορεία όμως ανακάλυψα ότι είμαι πιο δυνατός στον πεζό λόγο. Ταυτόχρονα ανακάλυψα ότι η ποίηση, η καλή ποίηση, είναι ένα πολύ δύσκολο εγχείρημα. Κάποιος θα είχε την φευδαίσθηση ότι οποιοσδήποτε μπορεί να γράψει ποίηση κι ότι μάλιστα μέσα σε λίγα μόνο λεπτά τελειώνει ένα ποίημα κι αρχίζεις άλλο, σε αντίθεση με το μυθιστόρημα που θέλει πάρα πολύ χρόνο για να τελειώσει. Κι ο μως δεν είναι έτσι. Η ποίηση πρέπει να είναι ένα συμπύκνωμα από έννοιες, εικόνες και μουσική, πρέπει με λιγοστά λόγια να δίνει τόσα, όσα σου δίνει ένα βιβλίο αρκετών σελίδων. Αυτό από πολλούς παρεξηγείται και φτιάχνουν δυο απλές πεζές προτάσεις, τις γράφουν σε μια μεγάλη σελίδα από ακριβό χαρτί και λένε ότι έφτιαξαν ποίηση.

Για μένα η ποίηση είναι ένα μυστήριο, και σαν τέτοιο δεν είμαι σε θέση να έχω το θράσος να πω ότι έχω μυηθεί πλήρως σ' αυτή. Έτσι με έχει κυριεύσει περισσότερο ο πεζός λόγος, όπου μέσα απ' αυτόν δημιουργώ τον κόσμο μου, τον πλούσιο και ζωή που μια δεύτερη ζωή. Εκεί πρέπει ο συγγραφέας να είναι σαφής και ζωντανός. Πρέπει να προσπαθήσει να μην διώξει τον αναγνώστη από τις πρώτες σελίδες, να τον διατηρήσει στην συντροφιά μέχρι το τέλος, όπου θα βγει συγκινημένος και θα νιώθει πιο πλούσιος από πριν.

Είναι ανάγκη για σας η δημιουργία, τράπεζ επικοινωνίας και έκφρασης;

Η δημιουργική εργασία είναι για μένα απαραίτητη. Νομίζω ότι δεν θα μπορούσα να είμαι ευχαριστημένος από μια εργασία απρόσωπη, χωρίς τον πυρετό της δημιουργίας. Η ίδια η εργασία μου σαν χημικός-οινολόγος εμπεριέχει σε μεγάλο βαθμό την σύνθεση, το πείραμα και το μυστήριο, στοιχεία βασικά για μια δημιουργική ζωή. Είναι αλήθεια ότι αυτή η καθημερινή ασχολία, μια εργασία πολύ σημαντική η οποία μου δίνει τη δυνατότητα να συντηρώ την οικογένειά μου, δεν μου αφήνει αρκετό χρόνο για την λογοτεχνία, κι αυτό επιδρά αρνητικά στις ικανοτητές μου. Πιστεύω ότι αν είχα περισσότερο χρόνο, περισσότερη ησυχία, θα απέδιδα καλύτερα στον λογοτεχνικό τομέα. Μέσα από τα έργα μου προσπαθώ να εκφράσω τις σκέψεις και ανησυχίες μου και να επικοινωνήσω όχι μόνο με τον συνηθισμένο αναγνώστη, αλλά φιλοδοξώ να ελκύσω το ενδιαφέρον ακόμη και του επιστήμονα, αφού εκφράζω μέσα από αυτά αρκετές επιστημονικές θεωρίες, οι οποίες ίσως να αποτελέσουν ένωσμα η αυτούς.

Είναι ανακούφιση να λάβουν τελική μορφή στο χαρτί σκέψεις, προβληματισμοί, ένας πλουραλτικός κόσμος που επεξεργάζεστε;

Η συγγραφή ενός μυθιστορήματος είναι μια πορεία μεσα από μύθους και περιπέτειες, μπορεί να περάμβάνει γεγονότα διαρκείας περισσότερης από την ίδια τη ζωή σου, μπορεί ακόμη και συμβαίνουν σε τάπους και χρόνους φανταστικούς. Πλάθοντας αυτά τα ακηνικά με όλους αυτούς τους ανθρώπους να κινούνται μέσα σ' αυτά, με κανένα τρόπο δεν μπορεί να λείπεις εσύ ο ίδιος από τις εξελίξεις. Δημιουργώντας τον πόνο υποφέρεις, φτιάχνοντας χαρά χαίρεσαι, πλάθοντας χαρακτήρες πλάθεσαι κι ο ίδιος. Και στο τέλος ανακουφίζεσαι με το επίτευγμα του ήρωα που ο ίδιος έφτιαξες.

Όταν μέσα μου δημιουργούνται τα σκηνικά κι οι σκελετός ενός νέου έργου, είμαι ανήσυχος και συνεχίζω να είμαι ανήσυχος, ζώντας σε μια κατάσταση πυρετού; μέχρι που το έργο ολοκληρωθεί. Η κατάσταση αυτή είναι περισσότερο θεμιτή για μένα, από την κατάσταση κενού που επικρατεί μέσα μου στις περιόδους πλήρους αδράνειας. Είναι οι περίοδοι, κατά τις οποίες λείπουν τα εναύσματα και η έμπνευση αρνείται πεισματικά να βρεθεί.

Τρία πράγματα θυμάμαι και δεν μπορώ να ξεχάσω από τα κάθε μου έργα: Την αρχή, το τέλος και το ένωσμα. Κι όταν λέω αρχή και τέλος εννοώ τον χρόνο και τον τρόπο με τα οποία ξεκίνησα και τέλειωσα το κάθε μου βιβλίο. Όμως αυτά είνε εντελώς προσωπικές λεπτομέρειες. Σημασία δεν έχουν αυτές οι λεπτομέρειες, γιατί η ουσία βρίσκεται αλλού: Στο αποτέλεσμα και στον μεγάλο αποδέκτη: τον αναγνώστη.